

Obrazovanje u Kraljevstvu SHS

Ideja o stvaranju jedne velike zajednice južnoslavenskih naroda potječe još iz doba ilirizma. Od polovice 19. stoljeća takve se ideje intenzivno javljaju na području Hrvatske. Prvi svjetski rat dovodi do neizbježnog raspada Austro - Ugarske Monarhije što Hrvatskoj i drugim narodima pruža ozbiljnu priliku za osamostaljenje. Kraljevina SHS nastala je na temeljima koje je postavila preteča prijelazna faza – Država SHS. Novo kraljevstvo bilo je centralistički usmjereno Srbiji dok su ostali dijelovi bili slabije održavani. Ovaj esej baviti će se problematikom obrazovnog sustava, ali i svakodnevicom mladih koji su pohađali škole svakog dana. Ključna pitanja na koje ću pokušati odgovoriti su: Koje su bile radne obveze učenika te kako ih možemo usporediti s onima danas? Kako je izgledala svakodnevica učenika u smislu obaveznih predmeta u školama? Koliko su djevojčice bile uključene u sam sustav obrazovanja? Jesu li postojale i koje su bile mjere sankcija u obrazovnom sustavu i kako se razlikuju od današnjih?

S obzirom na to da je većina Hrvata ostala bez glavnine financijskih sredstava, možemo pretpostaviti kako je većina djece i mladih završilo tek osnovnoškolsko obrazovanje dok su visoko školovanje uživali tek rijetki. Učitelji su stanovali u samoj školskoj zgradi, a učenici su po razredima bili podijeljeni u dvije učionice (1. i 3. razred, 2. i 4. razred zajedno). Paralelno uz učenje, učenici su održavali svoju školu i njenu okolicu. Dvorište, vrtovi i voćnjak bili su obavezna zadaća sve djece dok su se profesori brinuli o životinjama. Škola se grijala na drva koje su trebali priskrbiti roditelji djece. Petkom nisu dolazili na nastavu, a subota je bila radni dan. ^[1] Sama nastava sastojala se od nekih 10-ak predmeta koji su uspješno obuhvaćali osnove jezika, vjere, matematike, prirode i umjetnosti. Neki od njih bili su: nauka o vjeri i moralu, Srpsko-hrvatski-slovenski jezik, povijest Srba, Hrvata i Slovenaca i zemljopis. Na ovim primjerima predmeta lako je uočljivo kako su svi navedeni slični ako ne i isti onima koji postoje i danas. ^[2] Nastavnici su disciplinu učili vlastitim radom i primjerom. Međutim, kada bi učenik prekršio pravila ponašanja ili podbacio u školi uslijedile bi sankcije. Nemar kod učenja i neurednost bili su najčešći razlozi zbog kojih su učenici dobivali fizičke kazne. Uglavnom su kazne vršene šibom, ali postojalo je i klečanje, stajanje te zatvor. ^[3] Kada je srednjoškolsko obrazovanje postalo dostupno svima, žene su i dalje bile isključene. Još je u vrijeme Austro - Ugarske Monarhije pokrenuta rasprava o opće dostupnom školovanju pa i o školovanju žena. Bez obzira na inicijativu, u prvih 40 godina u gimnaziju nije upisana niti jedna djevojka. One koje su pohađale gimnazije to su činile o trošku roditelja a tek su na ljetu 1918. godine dobile pravo prebačaja u javnu gimnaziju u kojoj su i dalje bile smještene s drugim djevojkama u posebne razrede. To je ograničenje ukinuto tek nakon 1. svjetskog rata. ^[4]

Obrazovanje u Kraljevstvu SHS nije od početka bilo posloženo po standardima ostalih zemalja u Europi. Dodatnu prepreku predstavljala je činjenica da u njemu živi više naroda koji govora različitim jezikom, pogotovo nakon provođenja agrarne reforme koja je dodatno izmiješala južnoslavensko stanovništvo. Disciplinarne metode su u usporedbi s onim današnjim zastarjele i neprihvatljive. Danas se učenici u najgorem slučaju sankcioniraju suspendiranjem iz škole i prebačajem u drugu, a ne nasiljem. Također, danas su moje školske zadaće usmjerene isključivo na učenje, a ne na održavanje škole i njene okolice. Smatram da su predmeti i svakodnevni život učenika bili dobra odluka za odgoj i obrazovanje djece o svakodnevnim aktivnostima. Jedna od mana koju sam uočila u obrazovnom sustavu je manjak nastave koja se tiče stranih jezika. Mislim da bi to mladima u to vrijeme koristilo, pogotovo onima koji su na sveučilišno obrazovanje odlazili u Beč ili Budimpeštu.

Bruna Gaćina, 4.D

Izvori:

- 1) Sjećanja Mišić (Đorđa) Nedeljko – 100 godina osnovne škole u Boljaniću, Doboj 1996, str. 78
- 2) M. Papić, Školstvo u BiH1918 - 1941, Sarajevo 1984.
- 3) V. Bogićević, Istorija osnovnih škola u BiH (1878 – 1918), str. 213
- 4) M. Papić, Školstvo u BiH1918 - 1941, Sarajevo 1984, str. 114